

УДК УДК 658.62: 661.12

ШЕСТОПАЛ* О. А., Груздо* О. І., Коваленко С. М., Коваленко Св. М.,
Проскурня О. М.*Національний фармацевтичний університет*** ЗАТ НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»*

РОЗРОБКА ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ СПЕЦИФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ДЛЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ

Стаття присвячена розробці специфічних процесів: «Аналіз та управління ризиками», «Розслідування інцидентів у сфері охорони здоров'я та безпеки праці», «Зовнішні та внутрішні зв'язки».

Ключові слова: система управління охороною здоров'я і безпекою персоналу, управління ризиками, інциденти у сфері ОЗ і БП.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сьогодні питання промислової безпеки є вельми актуальним і важливим, як проблеми охорони навколишнього середовища і питання збереження миру. Сучасна техносфера становить для людини серйозну небезпеку. Позитивний вплив впровадження систем охорони здоров'я і безпеки персоналу на рівні організації як на зниження небезпек і ризиків, так і на продуктивність, нині визнано урядами, працедавцями і працівниками у всьому світі.

Багато організацій виявляють зацікавленість в ефективності і демонстрації можливостей управління охороною праці (охороною здоров'я і безпекою) працівників (персоналу).

Міжнародний стандарт OHSAS 18001-2007 «Систем управління охороною здоров'я і безпекою персоналу. Вимоги» (Occupational Health and Safety Assessment Series) [1] орієнтовано на створення системи управління охороною праці організації, яка у вигляді підсистеми могла б бути об'єднана з іншими підсистемами системи управління в рамках єдиної інтегрованої системи менеджменту організації [4,5].

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Як зазначалося раніше [2], при розробці і впровадженні системи управління охороною праці значний вплив має сфера діяльності ор-

ганізації, її конкретні завдання, продукція, що випускається, і послуги, що надаються, а також технологічні процеси та обладнання, засоби індивідуального і колективного захисту працівників і практичний досвід діяльності у сфері охорони праці. Також було переглянуто основну документацію ІСУ (політика та Настанова підприємства, стандарти підприємства (СТП), стандартні операційні процедури (СОПи) тощо), із залученням до обговорення персоналу підприємства та доповнено її питаннями, спрямованими на охорону здоров'я та безпеку праці. При розробці заходів з інтеграції системи управління охорони здоров'я і безпеки праці на основі стандарту OHSAS 18001: 2007 були сформовані нові специфічні для системи ОЗ і БП процеси.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ

Спираючись на викладене вище, мету даної статті вбачаємо в розробці нових специфічних процесів системи управління ОЗ та БП на базі ЗАТ НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»: «Аналіз та управління ризиками», «Розслідування інцидентів у сфері ОЗ і БП», «Зовнішні та внутрішні зв'язки».

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час розробки та впровадження на ЗАТ НВЦ «БХФЗ» процедури відповідності вимогам стандарту OHSAS 18001: 2007 були розроблені специфічні процеси для системи управління ОЗ та БП: «Аналіз та управління ризиками», «Роз-

© Шестопап, О. А., Груздо, О. І., Коваленко, С. М.,
Коваленко Св. М., Проскурня О. М., 2009

слідують інцидентів у сфері ОЗ і БП», «Зовнішні та внутрішні зв'язки».

Детально розглянемо кожну з методик, вимоги яких поширюються на всі структурні підрозділи підприємства.

Першим був розроблений СТП «Зовнішні та внутрішні зв'язки», який є одним із обов'язкових письмових документів згідно зі стандартом OHSAS 18001: 2007. Діяльність у рамках діючої системи управління підприємством (СУП) передбачає інформування внутрішніх та зовнішніх зацікавлених сторін з питань якості продукції, охорони праці та охорони навколишнього середовища, а саме:

- демонстрацію зобов'язань та зусиль організації відносно поліпшення якості, екологічної безпеки, безпеки виробництва та результатів таких зусиль;
- підвищення обізнаності та підтримку обміну інформацією щодо політики підприємства у сфері якості, охорони навколишнього середовища, охорони праці, показників якості, екологічних показників, стану охорони праці та інших досягнень, що мають відношення до СУП;
- отримання, розгляд і реагування на запити, скарги та інші вхідні дані.

Для забезпечення прямого та зворотного зв'язку підприємство використовує:

- збір інформації разом з анкетуванням зацікавлених сторін;
- встановлення цільових аудиторій та інформації, яка їм потрібна;
- вибір відповідної інформації щодо інтересів цільових аудиторій;
- ухвалення рішень за інформацією, яка повідомлятиметься цільовим аудиторіям;
- визначення прийнятних методів для обміну інформацією;
- оцінку і періодичне визначення ефективності процесу обміну інформацією.

Не підлягає публікації комерційна та конфіденційна інформація.

Процес забезпечення внутрішніх зв'язків здійснюється за рахунок використання:

- розміщення Політики підприємства в доступних для ознайомлення місцях, на веб-сайті та в структурних підрозділах;
- проведення нарад з питань якості, охорони праці та охорони навколишнього середовища;
- проведення вступних інструктажів з питань охорони навколишнього середовища та охорони праці працівниками ВОП та Е (начальником відділу, провідним інженером);
- проведення інструктажів з охорони праці, охорони навколишнього середовища,

пожежної безпеки, промислової санітарії керівниками структурних підрозділів;

- повідомлення про інциденти та їхнє розслідування;
- ознайомлення з небезпечними факторами та оцінкою ризиків всіх працівників заводу керівниками структурних підрозділів;
- проведення підготовки персоналу (підвищення кваліфікації) з питань якості, охорони навколишнього середовища та охорони праці, навчання (первинного та постійного) в рамках функціонування СУП;
- анкетування персоналу;
- прийом та консультації персоналу представниками вищого керівництва (при необхідності);
- проведення керівниками структурних підрозділів нарад та консультацій (при необхідності);
- інформування внутрішньою електронною поштою та розміщення інформації про функціонування СУП на стендах заводу.

Процес забезпечення зовнішніх зв'язків здійснюється за рахунок:

- реагування на відповідні запити від контролюючих та наглядових органів;
- зв'язків зі споживачами продукції;
- зв'язків з аварійними службами;
- зв'язків з постачальниками продукції та послуг;
- організації діалогу з громадськістю, жителями міста, сусідніми підприємствами, громадськими організаціями;
- використання зовнішньої електронної пошти, веб-сайту заводу.

На підприємстві розроблена процедура реєстрації, розслідування, обліку і аналізу інцидентів у сфері охорони здоров'я та безпеки праці, яка є однією з обов'язкових процедур стандарту OHSAS 18001: 2007.

Всі небажані події (порушення процедур виконання робіт, що можуть призвести до аварії або інших інцидентів), потенційні інциденти, аварійні ситуації свідчать про недоліки в системі управління ОЗ і БП. Тому дуже важливо розглядати детально всі інциденти, і такі, які призвели до травми або погіршення стану здоров'я, і такі, які лише могли призвести до цього.

У рамках вимог національного законодавства, інциденти, які спричинили втрату працездатності на один і більше робочих днів, або необхідність переведення на іншу (легку) роботу на один і більше робочих днів, враховуються і розслідуються відповідно до вимог «Порядку розслідування і ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»,

затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 року № 1112 [3].

Всі інші інциденти реєструються, розслідуються і аналізуються відповідно до вимог даної процедури.

Інциденти, пов'язані з наданням першої медичної допомоги, використанням перев'язувальних матеріалів, лікарських препаратів з медичної аптечки структурного підрозділу, але які не призвели до втрати працездатності на один або більше робочих днів, реєструються в «Журналі обліку надання першої допомоги, видачі перев'язувальних матеріалів і лікарських препаратів». У цьому випадку розслідування інцидентів ініціює керівник структурного підрозділу. Склад аптечки необхідно перевіряти повністю згідно з найменуваннями списку після кожного надання першої допомоги, але не рідше, ніж раз на місяць.

Інциденти, пов'язані зі зверненням до медичного пункту підприємства, реєструються в журналі амбулаторного прийому співробітників. У цьому випадку черговий медичний працівник негайно сповіщає керівника структурного підрозділу, який ініціює розслідування інциденту.

Всі інші інциденти, не пов'язані з нанесенням травми або погіршенням стану здоров'я, розслідуються за ініціативою будь-якого співробітника (учасника або свідка інциденту).

Розслідування всіх інцидентів реєструється в «Повідомленні про інцидент». Зареєстровані інциденти (потенційні інциденти) розслідуються комісією оцінки ризиків структурного підрозділу. Створення комісії прописано в СОПі «Ідентифікація небезпечних факторів, оцінка ризиків у сфері охорони здоров'я та безпеки праці».

Розслідування зареєстрованого інциденту (потенційного інциденту) проводиться одразу після отримання інформації про інцидент, що стався.

При проведенні розслідування, комісія проводить збір фактів. Проводиться опитування постраждалого (якщо є постраждалих) — бажано, на місці події.

Після виявлення причин для запобігання виникненню подібних інцидентів, комісія проводить аналіз отриманої інформації і причин виникнення інциденту.

Після проведення аналізу, комісія пропонує в «Повідомленні про інцидент» коригувальні і запобіжні дії, направлені на усунення причин виникнення подібних інцидентів, рекомендує осіб, відповідальних за виконання заходів і терміни виконання.

Начальник відділу охорони праці та екології узагальнює одержану інформацію про зареєстро-

вані інциденти, проводить статистичний аналіз даних про обставини і причини інцидентів, що відбулися, надає узагальнені дані вищому керівництву для організації проведення аналізу з боку керівництва в рамках звіту щодо системи управління підприємством.

Також на підприємстві розроблена процедура ідентифікації небезпечних факторів, оцінки ризиків, визначення заходів щодо контролю та управління ризиками у сфері охорони здоров'я та безпеки праці, яка є однією з обов'язкових процедур стандарту OHSAS 18001: 2007.

Роботи з ідентифікації небезпечних факторів, оцінки ризиків і призначення заходів щодо управління ризиками у сфері охорони праці і здоров'я працівників підприємства здійснюється комісіями структурних підрозділів, створеними за розпорядженням керівника структурного підрозділу із залученням, за необхідності, компетентних фахівців, зокрема, зовнішніх експертів. До складу комісій в обов'язковому порядку включаються представники працівників.

Початкова ідентифікація небезпечних факторів, оцінка ризиків і призначення заходів з управління ризиками проводиться при розробці і впровадженні системи ОЗ і БП.

При проведенні ідентифікації небезпечних факторів, оцінці ризиків, призначенні заходів з управління ризиками комісія розробляє (переглядає) карти оцінки ризиків, які затверджуються у заступників директорів за напрямками діяльності.

Затверджені карти оцінки ризиків знаходяться в структурних підрозділах. Керівник структурного підрозділу ознайомлює працівників структурного підрозділу, підлеглих організацій, працівників інших підрозділів, які будуть виконувати роботи в даному структурному підрозділі, з картою оцінки ризиків, а вони ставлять свій підпис у журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці. Керівники структурних підрозділів є відповідальними за проведення запобіжних заходів і контролю за їхнім виконанням, вказаним у Kartі оцінки ризиків. Затверджені карти оцінки ризиків слід надавати до ВОП та Е в електронному і паперовому вигляді.

Для кожного виявленого небезпечного фактора члени комісії структурного підрозділу оцінюють можливу серйозність наслідків дії небезпечного фактора відповідно до таблиці 1. Для визначення серйозності наслідків використовується вся доступна інформація, зокрема, дані про нещасні випадки і професійні захворювання, викликані небезпечними чинниками у персоналу підприємства. Накопичення і систематизація інформації про нещасні випадки

на підприємстві здійснюється фахівцями ВОП та Е відповідно до вимог «Порядку розслідування і ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві», затверджених Постановою КМУ від 25 серпня 2004 року № 1112, а також відповідно до вимог СОП «Реєстрація, розслідування і облік інцидентів у сфері охорони здоров'я та безпеки праці».

Для кожного виявленого небезпечного фактора комісія оцінює можливу вірогідність виникнення небезпечного фактора відповідно до таблиці 2. Для визначення вірогідності виникнення використовується вся доступна інформація, зокрема, дані про нещасні випадки і професійні захворювання, викликані небезпечними факторами у персоналу підприємства.

Таблиця 1

СЕРЬОЗНІСТЬ НАСЛІДКІВ ДІЇ НЕБЕЗПЕЧНОГО ФАКТОРА

Бали	Серйозність	Наслідки
7	Дуже висока	Летальний кінець
6	Висока	Повна втрата працездатності
5	Вища за середню	Часткова втрата працездатності понад 50 %
4	Середня	Часткова втрата працездатності до 50 %
3	Нижча за середню	Потрібне медичне втручання (тимчасова втрата працездатності від 5 до 60 днів)
2	Низька	Потрібне медичне втручання (тимчасова втрата працездатності до 5 днів)
1	Дуже низька	Не потрібне медичне втручання (без втрати працездатності)

Таблиця 2

ВІРОГІДНІСТЬ ВИНИКНЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНОГО ФАКТОРА

Бали	Вірогідність	Наслідки
7	Дуже висока	10 % (10000 випадків на 100000 люд/год)
6	Висока	1 % (1000 випадків на 100000 люд/год)
5	Вища за середню	0,1 % (100 випадків на 100000 люд/год)
4	Середня	0,01 % (10 випадків на 100000 люд/год)
3	Нижча за середню	0,001 % (1 випадок на 100000 люд/год)
2	Низька	0,0001% (0,1 випадку на 100000 люд/год)
1	Дуже низька	0,00001% (0,01 випадку на 100000 люд/год)

Для визначення категорії ризику використовується таблиця 3. Оцінка ризику визначається наступним чином:

$$P = B \times C,$$

де: *P* — ризик;
B — вірогідність виникнення небезпечного фактора;
C — серйозність наслідків дії небезпечного фактора.

Таблиця 3

ОЦІНКА РИЗИКІВ

серйозність \ вірогідність	Дуже низька	Низька	Нижча за середню	Середня	Вища за середню	Висока	Дуже висока
Дуже низька	1	2	3	4	5	6	7
Низька	2	4	6	8	10	12	14
Нижча за середню	3	6	9	12	15	18	21
Середня	4	8	12	16	20	24	28
Вища за середню	5	10	15	20	25	30	35
Висока	6	12	18	24	30	36	42
Дуже висока	7	14	21	28	35	42	49

Для встановлення категорії ризику використовується таблиця 4.

Таблиця 4

КАТЕГОРІЇ РИЗИКІВ

Бали	Колір	Категорії ризику
до 5		Прийнятний ризик
5–9		Середній ризик
10–19		Значний ризик
20 і вище		Неприйнятний ризик

Якщо встановлено, що ризик потрапляє в категорію «неприйнятний», то виконання роботи забороняється до усунення дії небезпечного фактора або зниження його дії, як мінімум, до категорії «значного» ризику.

Якщо встановлено, що ризик потрапляє в категорію «значний», то виконання робіт проводиться тільки після перевірки всіх передбачених заходів безпеки і виконання запобіжних заходів, встановлених у карті оцінки ризиків під контролем (у присутності) особи, відповідальної за безпечне ведення робіт.

Якщо встановлено, що ризик потрапляє в категорію «середній», то контроль виконання запобіжних заходів, встановлених у карті оцінки ризиків, здійснюється кожні дві години на рівні першого ступеня треступінчатої системи контролю.

Якщо встановлено, що ризик потрапляє в категорію «прийнятний», то перевірки на рівні першого ступеня контролю проводяться щодня.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

1. У статті детально розглянуті специфічні для системи ОЗ і БП процеси: «Аналіз та управління ризиками», «Розслідування інцидентів у сфері ОЗ і БП», «Зовнішні та внутрішні зв'язки».
2. Доведено, що діяльність в межах чинної ІСУ передбачає інформування внутрішніх та зовнішніх зацікавлених сторін з питань якості продукції, охорони праці та охорони навколишнього середовища.
3. Встановлено, що результати оцінки ризиків використовуються при виконанні і контролі передбачених запобіжних дій, визначенні цільових і планових показників, а також

при плануванні системи управління підприємством.

4. Визначено, що мета розслідування інцидентів полягає в тому, щоб запобігти їхньому повторенню, визначити заходи щодо поліпшення безпеки, запевнити працівників, що керівництво підприємства піклується про охорону здоров'я і безпеку праці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. BS 8800-96 «Guide Occupational health and safety management systems» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://citech.aks-studio.com.ua/dev_sm_ohsas18001.html Назва з екрану.
2. Шестопал О.А. Розширення сфери застосування інтегрованих систем менеджменту фармацевтичного підприємства через упровадження вимог стандарту OHSAS / О.А. Шестопал, О.І. Груздо, С.М. Коваленко, Св.М. Коваленко, О.М. Проскурня, В.О. Лебединець // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. — 2009. — № 2(4). — С. 1–12.
3. OHSAS 18001-2007 «Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці – Вимоги». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.usq.com.ua/news_vatt_2008_09_03.htm Назва з екрану.
4. Аронов И.З. О выборе системы управления / И.З. Аронов, В.Г. Версан // Методы менеджмента качества. — 2003. — № 2. — С. 10–12.
5. Василевская С.В. TQM — основа интегральной системы менеджмента / С.В. Василевская // Методы менеджмента качества. — 2005. — № 1. — С.32–38.

УДК 658.62:661.12

О.А.Шестопап, О.І. Груздо, С.Н. Коваленко, Св.Н. Коваленко, Е.М. Проскурня

РАЗРАБОТКА И ДОКУМЕНТИРОВАНИЕ СПЕЦИФИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ ДЛЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОХРАНОЙ ЗДОРОВЬЯ И БЕЗОПАСНОСТЬЮ ТРУДА.

Статья посвящена разработке специфических процессов: «Анализ и управление рисками», «Расследование инцидентов в сфере охраны здоровья и безопасности труда», «Внешние и внутренние связи».

Ключевые слова: система управления охраной здоровья и безопасностью персонала, управления рисками, инциденты в сфере охраны здоровья и безопасности труда.

UDK 658.62:661.12

O. A. Shestopal, O. I. Gruzdo, S. N. Kovalenko, Sv. N. Kovalenko, O. M. Proskurnya

DEVELOPMENT AND DOCUMENTING OF SPECIFIC PROCESSES FOR CONTROL SYSTEM OF OKHORANOY OF HEALTH AND SAFETY OF LABOUR.

The article is devoted development of specific processes: «Analysis and management risks», «Investigation of incidents, in the field of health and safety of labour» care, «External and internal connections».

Key words: control system by a health care and safety of personnel, management risks, incidents in the field of health and safety of labour care.

Адреса для листування:
61168, м. Харків, вул. Блюхера, 4.
Кафедра управління якістю НФаУ.
Тел: 8(057) 755-70-82.
e-mail: kajdalova@rambler.ru

Надійшла до редакції:
10.09.09